

Yayın ilkeleri, izinler ve abonelik hakkında ayrıntılı bilgi:

E-mail: bilgi@uidergisi.com

Web: www.uidergisi.com

KİTAP İNCELEMESİ

Anja V. HARTMANN ve Beatrice HEUSER,
Tarih Boyunca Avrupa'da Savaş ve Barış

Menent SAVAŞ

Dr., Galatasaray Üniversitesi, Uluslararası İlişkiler
Bölümü

Bu makalenin tüm hakları Uluslararası İlişkiler Konseyi Derneği'ne aittir. Önceden yazılı izin alınmadan hiç bir iletişim, kopyalama ya da yayın sistemi kullanılarak yeniden yayımlanamaz, çoğaltılamaz, dağıtılamaz, satılamaz veya herhangi bir şekilde kamunun ücretli/ücretsiz kullanımına sunulamaz. Akademik ve haber amaçlı kısa alıntılar bu kuralın dışındadır.

Aksi belirtilmediği sürece *Uluslararası İlişkiler*'de yayınlanan yazılarda belirtilen fikirler yalnızca yazarına/yazarlarına aittir. UİK Derneğini, editörleri ve diğer yazarları bağlamaz.

Tarih Boyunca Avrupa'da Savaş ve Barış

Anja V. HARTMANN ve Beatrice HEUSER

İstanbul, Etkileşim Yayınları, 2006, 407 s.

Hazırlayan: Menent SAVAŞ*

Savaş, Uluslararası İlişkiler teorisyenlerini en çok meşgul eden kavramlardan biri olagelmıştır. Savaş konusuna eğilmiş Uluslararası İlişkiler ekolleri, bu kavram üzerine fikir geliştirenken, bu farklı ekollerin geliştirdiği kuramların temelini oluşturan önermeler ortaya çıkmıştır. Söz konusu okullar, kuramsal pozisyonlarını güçlendirmek için tarihsel referanslara dayanmışlar ve hipotezlerini tarihteki örnek olaylara dayandırmışlardır. Elimizdeki kitabın temel eleştirisi, teorisyenlerin bu örneklere başvururken ortaya çıkan uyumsuzlukları gösterip, aynı zamanda savaş ve barış araştırmalarında bir dönemden diğerine geçişte olayların doğasının nasıl farklılaştığını irdelemektir.

Uluslararası İlişkiler alanında disiplinlerarası çalışmaların önem kazandığı görüşünün özellikle desteklediği bu eserde, ağırlıklı olarak tarihçilerin bakış açısıyla şekillenen bir “uluslararası ilişkiler tarihi algısı” görülmektedir. Eseri derleyenlerden Anja V. Hartmann Mainz'de Avrupa Tarihi alanında post-doktora yapan bir araştırma görevlisiyken, Almanya - Mainz Johannes Gutenberg Üniversitesi'nde Erken Dönem Modern Tarih alanında öğretim üyesidir. Beatrice Heuser ise Londra Kraliyet Koleji, Savaş Etütleri Bölümü'nde Uluslararası ve Stratejik Araştırmalar profesörüdür. Çalışmaya katkıda bulunan on sekiz yazarın büyük çoğunluğu da doktoralarını tarih alanında yapmış olup ve sonrasında da bu alanda çalışmaya devam etmişlerdir. 1648 Vestfalya antlaşmasıyla başlayan ulus-devletleşme süreci, Soğuk Savaş'ın son bulmasıyla “post-ulusal ulus-devlet” tartışmalarına yol vermiştir. Bu anlamda, savaş ve barış çalışmalarında devlet aktörünün birincil pozisyonunu sorgulayan çalışmaların sayısı artmıştır. Bu anlamda, giriş bölümünde de belirtildiği gibi, eser, bireysel, toplumsal ve devlet üstü analiz seviyelerini de incelemeye katmıştır. Bu haliyle de, çalışmanın, metodolojik açıdan Soğuk Savaş sonrası dönemde önemini giderek arttıran bu yeni gruba dâhil olduğu ifade edilebilir.

Kitapta uluslararası ilişkiler teorisi iki büyük okula bölünmüş ve temel olarak “değişmezlik ilkesi” çerçevesinde tarih okuması yapan, uluslararası sistemi anarşik kabul eden, savaş ve çatışmanın olağan hatta ulusal çıkara ulaşma yolunda gerekli algılandığı ve devletler arası düzeni “güçler dengesi” modeliyle mümkün gören realist okul ile devletin eleştirisi üzerinden bu ekolün eleştirisini yapan, bireylere, inançlara, kimliğe ve kültüre öncelik veren ancak geçmiş hakkında pek fazla söyleyecek sözü olmayan post-pozitivist yaklaşımlara yer verilmiştir. Her iki ekolün de eksiklerinin ötesine geçebilmek ve zaman içinde yeni bir Uluslararası İlişkiler kuramı ortaya koyabilmek için tarihin yeniden kuramsal çalışmaların temel bileşenlerinden biri olması gerektiği savunulmaktadır.

* Dr., Uluslararası İlişkiler Bölümü, Galatasaray Üniversitesi, İstanbul.

Realist okulun Ulus Devleti merkezine alan yaklaşımı ve savaşı uluslararası ilişkilerin temel dinamiklerinden biri olarak kabul etmesi, kitaba katkıda bulunan yazarların geneli tarafından eleştirilmektedir. Buna karşılık, eleştirel ekolün de ulus-devlet ekseninden uzaklaşmadığı göz ardı edilerek Uluslararası İlişkiler teorileri indirgemeci bir yaklaşımla ele alınmaktadır.

Kitap, Klasik Antik Çağ, Ortaçağ, Erken Modern dönem ve 1789 Fransız İhtilali'nden başlatılan ideolojik savaşlar dönemleri olmak üzere dört tarihsel bölüme ayrılmıştır. Her dönemin başındaki giriş bölümü dönemin genel özelliklerine dikkati çekmekte ve okurun yazıları takip etmesini kolaylaştırmaktadır. Bölümler arasındaki geçişkenlik, özellikle giriş kısımları arasında açıkça gözlemlenmekte ve kitabın genelinde tüm makaleler arasında bağlantılandırma noktaları özellikle kültür, inanç ve kimlik kavramları etrafında şekillenmektedir. Kitap boyunca incelenen topluluklar, kabileler veya ulus-devletlerin ortak yanı liderlik vasfıyla kitleleri hareket ettiren elitlerin varlığıdır. Bu ortak kavramlar aynı zamanda dönemlerin kendi içlerindeki farklılıkların ortaya konulmasında etkili olup realist ekolün savunduğunun aksine, değişmezlik ve aynılık ilkesinin yerine farklılıkların belirleyici unsur olduğunu ortaya koymaktadır.

Kitabın Uluslararası İlişkiler disiplinine temel katkılarından biri, ele alınan bazı temel kavramların – Latince'deki "*natio*" terimi gibi - tarihin akışı boyunca geçirdiği dönüşümleri ortaya koymadaki başarısıdır. Bir diğer katkı da, uluslararası toplulukları, dostu ve düşmanlarını belirleme yöntemlerine göre gruplandırmasıdır. Bundan kasıt, uluslararası toplulukların kategorize edilmesinde, ittifak kurma ve/veya düşmanlık tercihleri yapma aşamasında kimlik kalıplarının kullanıldığı savıdır. Ortaya çıkan dört kimlik kalıbı sırasıyla kişinin ya da grubun ait olduğu bölgeye göre dost mu düşman mı olduğunun belirlenmesi, ikinci kalıpta dil faktörüne göre, üçüncü kalıpta soy / ırka göre ve son olarak da dinsel ve ideolojik kimlik olarak bir kalıba dâhil edilmesidir. Bu bilgiler ışığında elimizdeki bu eser, Uluslararası ilişkiler alanında çalışan ve araştırma yapan kişiler için temel bir kaynak kitap niteliğindedir.